

і однією з емблематичних, чи то навіть міфічних, фігур французької історії. Це також одна з ключових фігур, що використовуються Юлією Тимошенко для побудови власного образу. Проаналізовані нами посилання на Жанну д'Арк дозволяють нам стверджувати, що найбільш важливим для «української Жанни» є патріотичний бік історії Орлеанської діви. Юлія Тимошенко, до того ж, говорить про це сама: «*Son héroïne préférée? C'est Jeanne d'Arc, «pure expression du patriotisme», selon elle»* (Її улюблена героїня? Це Жанна д'Арк, «чисте вираження патріотизму», на її думку) [Le Monde, 14/06/2005].

Розглянувши цю панораму образів Ю.В.Тимошенко у французькій пресі 2004-2009 років, ми можемо зробити висновок, що виділені нами образи є прикладом стереотипного представлення жінки-політика у медіа, що базується на використанні французькими журналістами низки універсальних категорій та класичних образів, пов'язаних із жіночністю.

1. *Коцюба Т.В.* Образ Егерії як стереотип представлення Юлії Тимошенко у французьких мас-медіа 2004-2008 років // Мовні і концептуальні картини світу. – Вип.26. – Ч.2. – К.: Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2009. – С.116-120. – [Наукове видання]. 2. *Achin C., Lévêque S.* Femmes en politique / Catherine Achin, Sandrine Lévêque [Texte imprimé]. – P.: Editions La Découverte, 2006. – 122 p. – [Collection Repères]. 3. *Barthes R.* Mythologies / Roland Barthes [Texte imprimé; réédition]. – P.: Editions du Seuil, 2001. – 238 p. – [Collection Points]. 4. *Bertini M.-J.* Femmes. Le pouvoir impossible / Marie-Joseph Bertini [Texte imprimé]. – Pauvert: Arthème Fayard, 2002. – 252 p. 5. *Bourdieu P.* Ce que parler veut dire. L'économie des échanges linguistiques / Pierre Bourdieu [Texte imprimé; réédition]. – P.: Fayard, 2007. – 245 p. 6. *Freedman J.* Femmes politiques : mythes et symboles / [Texte imprimé; trad. de l'anglais]. – P.: Editions l'Harmattan, 1997. – 293 p. 7. *Honoré J.-P.* De la nippophilie à la nippophobie. Les stéréotypes versatiles dans la vulgate de presse (1980-1993) / Jean-Paul Honoré. – Mots, n°1, Volume 41. – P.9-55. – [Revue scientifique]. 8. *Le Nouveau Petit Robert.* Dictionnaire alphabétique et analogique de la langue française. – P.: Dictionnaires Le Robert, 2009. – 2837 p. 8. *Moliner P.* Images et représentations sociales. De la théorie des représentations à l'étude des images sociales / Pascal Moliner [Texte imprimé]. – Grenoble: Presses Universitaires de Grenoble, 1996. – 276 p.

Уринук Р.В., асп.,

Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника

ЕПІДІГМАТИЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ КЛЮЧОВИХ ІМЕННИКІВ НА ПОЗНАЧЕННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИХ ЗДІБНОСТЕЙ ЛЮДИНИ (на матеріалі публіцистичних текстів)

Дослідження мови як системно-структурного утворення проводяться в синхронічному, діахронічному, парадигматичному, синтагматичному аспектах. В останні десятиліття все більше визнання отримує дериваційний план опису мови [Кудрявцева 2004, 30].

Стає очевидним, що дериваційні процеси відбуваються на всіх мовних рівнях [Кудрявцева 2004, 31], особливо чітко простежуючись на рівні семантичної структури слова.

Думку про функціонування в системі лексики епідігматичних зв'язків, висловлювали І.В. Арнольд, Д.М. Шмельов, О.Д. Огуй, Л.А. Кудрявцева та ін.

Д.М. Шмельов вважає що, значення слова визначається дериваційними (в широкому значенні) і асоціативними зв'язками [Шмелев 1977].

І.В. Арнольд розглядає семантичну структуру слова як набір взаємопов'язаних лексичних варіантів [Арнольд 1986, 55].

Підсумовуючи, слід зазначити, що дериваційний підхід дає можливість представити лексико-семантичну систему в динамічному аспекті з урахуванням епідігматичних відношень одиниць, які її утворюють [Кудрявцева 2004, 32].

Зважаючи на те, що дослідження дериваційного характеру почали проводитись вченими не так давно, лексичний склад на позначення інтелектуальний здібностей людини залишався до цього часу поза увагою лінгвістів.

Спробуємо заповнити цю прогалину та здійснити аналіз епідігматичних характеристик іменників з урахуванням їхньої реалізації в публіцистичних текстах.

З метою повного виявлення семної структури ключових семем [Кудрявцева 2004, 35], об'єктивно виділених нами, парадигм проведемо аналіз словникових дефініцій ядерних компонентів поля за їх частиномовною належністю, а згодом врахуємо особливості їх реалізації в текстах. Задля більшої об'єктивності дослідження, доцільно використати декілька лексикографічних джерел (у нашому випадку – 4 словники [Duden 1996; Wahrig 1994; Bünting 1996; Lingen 2003]).

Визначивши комплекси сем ключових іменників, розглянемо їх семантичні особливості функціонування у публіцистичних текстах.

Лексема *Verstand* характеризується лише одним семним комплексом «*Fähigkeit zu verstehen, Schlüsse zu ziehen, zu urteilen, zu denken*». Використання цього семного комплексу у публіцистичному корпусі (20 млн. слів) складає 300 ВВ. Як засвідчують вивчені приклади, сема «*Fähigkeit zu verstehen*» проявляється переважно у випадку негативної чи позитивної шокової ситуації:

«„*Mein Verstand macht da nicht mit*“, sagt die 48-Jährige. Die Staatsanwaltschaft Kaiserslautern hat am Mittwoch Anklage gegen Stefan S., 40, erhoben [Welt: 09.03.2008]»;

«*Ohne Sinn und Verstand fröne der tumbe Konsument seinen Gelüsten, eingepfercht in einen Käfig der Verführung, verurteilt zu einem falschen Leben, auch wenn es ihm Spaß macht* [Welt: 10.03.2008]».

Сему «*Fähigkeit Schlüsse zu ziehen, zu urteilen*» зустрічаємо в контексті, який, як правило, вказує на дію без конкретної мети:

«*Achtundsechzig war nicht nur der „Palavermarathon“, für den ihn Ralf Dahrendorf hielt, nicht nur die „Wortergreifung“, das Reden ohne Sinn und Verstand, die ungeheuer geschwätzige Rebellion, die Raymond Aron beklagte* [Welt: 26.04.2008]».

Сема «*Fähigkeit zu denken*» проявляється переважно в контекстах з прикметниками типу *langsam, schnell*:

«*Mein Verstand ist ein bisschen langsam und häufig auch auf Abwegen, so dass ich oft den richtigen Moment verpasse*», sagt der Erzähler selbst einmal von sich [Welt: 29.03.2008]».

На наш погляд, варто включити до словникової статті семний комплекс «*Intellekt*», який налічує 46 випадків вживань (ВВ), оскільки включає, крім мислення, й інші пізнавальні здібності, з допомогою яких ми вирішуємо життєві задачі:

«*Mit Herz und Verstand suchen er und seine Mitarbeiter Themen und Inhalte aus [Welt: 22.03.2008]*».

До цього комплексу близьким є менш частотний семний комплекс «*Vernunft*» (6 ВВ), що характеризує здоровий глузд, досвід:

«*Dabei ist es gerade die mit viel Herz und Verstand restaurierte Altstadt mit ihren Renaissancebauten, ihren Innenhöfen, ihren Plätzen – alles vorwiegend von italienischen Baumeistern vor inzwischen über 800 Jahren erschaffen ... [Welt: 05.06.2008]*».

Geist описується всього двома семними комплексами:

1. а) «*denkendes Bewusstsein des Menschen, Verstand*»;
- б) «*Scharfsinn, Esprit*»;
2. «*Einstellung, Haltung*».

Найбільш розповсюдженим семним комплексом, згідно публіцистичних текстів, є «*Einstellung, Haltung*» (528 ВВ з 928), який вказує на позицію об'єкта щодо певного предмета або явища:

«*Mehr noch, er hat im Geiste des einstigen Schlosses ein modernes Innenleben geschaffen, das sich in vielfältiger Weise auf die Fassaden bezieht [Welt: 28.11.2008]*»;

«*In dieser Nacht haben sich die intellektuellen Oberschichten der deutschen Gesellschaft gegen den Geist der Aufklärung, der Gedankenfreiheit und der Menschenrechte gestellt, der auch der Geist des wahren Deutschlands ist [Welt: 10.05.2008]*».

Ключовий для цього слова семний комплекс «*denkendes Bewusstsein des Menschen, Verstand*», що зустрічаємо в текстах 320 разів, характеризує особливості мислення, світлий розум:

«*Und wie man durch das Schwingungspotenzial ungekochter „Sonnenkost“ zu „strahlendem Wohlbefinden und klarem Geist“ kommt. „Leben und leben lassen“ lautet das Motto des Vegetarier-Bundes Deutschlands ... [Welt: 01.08.2008]*».

Слід, однак, відзначити, що на основі текстів нами виділені семні комплекси «*kluger Mensch*» (32 ВВ), який проявляється в поєднанні з семою 1б) «*Scharfsinn, Esprit*» та «*Gehirn*» (16 ВВ), що не зафіксовані словниками:

«*Manchmal kann es trostreich sein, wenn auch ein großer Geist nicht so recht weiter weiß [Welt: 21.01.2008]*»;

«*Doch all das erklärt noch nicht, wieso der menschliche Geist Töne so sehr liebt, wieso er gute Musik verehrt und sie ihm wohlige Schauer über den Rücken laufen lässt [Welt: 28.11.2008]*».

Лексема *Vernunft* характеризується одним семним комплексом «*geistiges Vermögen des Menschen, Einsichten zu gewinnen, Informationen zu verarbeiten und sein Handeln daraus abzuleiten*». Окремі семи в контекстах налічують 370 прикладів. Вони вказують на розумові здібності, чуттєве та раціональне пізнання:

«*Wir können nicht alle Probleme mit nackter Vernunft lösen [Welt: 28.12.2008]*»;

«*Auch – oder gerade – bei der zukünftigen Generation der Grünen ist nicht sicherzustellen, dass sich dauerhaft die Vernunft durchsetzt“, schreibt Michael Radomski aus dem Bundesvorstand der JU in deren aktuellem Magazin [Welt: 07.05.2008]*».

Крім цього, ми зафіксували сему «*Informationen zu verarbeiten und sein Handeln daraus abzuleiten*» як надання інформації, що передбачає цілеспрямовану діяльність в результаті її обробки:

«*Es war daher besonders wichtig, rasch ein Zeichen der Vernunft zu setzen* [Welt: 09.05.2008]».

В результаті аналізу вияснилось, що контекстуальна семантика включає наступні семні комплекси, ще не зафіксовані словниками: «*Erfahrung*» (80 ВВ), тобто набуті за допомогою досвіду знання та «*gesunder Menschenverstand*» (73 ВВ), як здоровий глузд у прийнятті рішення:

«*Die Fiktion ersetzte die Fakten, und die Hoffnung tilgte die letzten Zweifel der Vernunft* [Welt: 03.05.2008]»;

«*Es sei daher ein Gebot der Vernunft gewesen, eine Lösung zu finden, mit der beide Seiten leben könnten* [Welt: 07.05.2008]».

Лексична одиниця *Intellekt* описується трьома семними комплексами:

1. «*Verstand*»;
2. «*Denkvermögen*»;
3. «*Fähigkeit, durch Denken Erkenntnisse zu erhalten*».

Як показує аналіз, семний комплекс 1. «*Verstand*» як рівень розумового розвитку є найчастотнішим (25 ВВ з 27) серед усіх використаних авторами статей:

«*Fazit: Selbst wenn man von Schülern mit vergleichbarem Intellekt, Elternhaus, Bildungs- und Migrationshintergrund ausgeht, ist offensichtlich, dass die Gymnasiasten am Ende der sechsten Klasse einen Lernvorsprung von bis zu zwei Jahren haben* [Welt: 18.04.2008]».

Щодо вираження семного комплексу 2. «*Denkvermögen*» у тексті, то в німецьких газетах ми не виявили жодного прикладу, оскільки на здатність мислити, контекст не вказує прямо, а лише побічно. Комплекс сем 3. «*Fähigkeit, durch Denken Erkenntnisse zu erhalten*» зафіксовано лише в двох прикладах. Зазначені кількісні дані ми вважаємо недостатніми для аналізу функціонування семних комплексів у тексті.

Лексему *Intelligenz* лексикографи тлумачать трьома семними комплексами:

1. «*Verstand*»;
2. «*Fähigkeit [des Menschen], abstrakt u. vernünftig zu denken u. daraus zweckvolles Handeln abzuleiten*»;
3. «*Geistige Führungsschicht*».

Семний комплекс «*Verstand*» представлений в публіцистичних текстах найбільшою кількістю прикладів (247 ВВ із 392), оскільки особливості, в тому числі можливості, власного інтелекту завжди цікавили людство:

«*Tatsache ist: Nicht jeder Preisträger ist mit außergewöhnlicher Intelligenz gesegnet* [Welt: 10.10.2008]»;

«*Intelligenz ist relativ, Schönheit vergänglich, Vertrauen trügerisch und Verlässlichkeit selten* [Welt: 27.06.2008]».

Використання семного комплексу 2. «*Fähigkeit [des Menschen], abstrakt und vernünftig zu denken und daraus zweckvolles Handeln abzuleiten*» налічує 86 ВВ та вказує на необхідність ефективного використання задач:

«*... macht wenig Fehler und hat die Intelligenz, um mit all den komplizierten Systemen der heutigen Formel 1 zurechtzukommen* [Welt: 17.03.2008]».

Семний комплекс 3. «*Geistige Führungsschicht*» налічує лише три випадки вживання, що свідчить, на наш погляд, про намагання уникнути концентрації уваги на якійсь одній соціальній групі і таким чином розширити коло читачів.

Окрім того, на наш погляд, варто виділити ще один семний комплекс – «*künstliche Intelligenz*», визначений тільки за контекстуальним використанням. Останніми роками штучний інтелект міцно входить у наше повсякденне життя, оскільки доповнює можливості людського інтелекту:

«*Fast unmerkliche Bewegungen lassen erahnen, dass die künstliche Intelligenz beim Stehenbleiben weiterarbeitet: Der Bordcomputer rechnet hundert Mal in der Sekunde aus, wie er ausbalancieren muss* [Welt: 25.07.2008]».

Останнім часом бачимо пожвавлену зацікавленість науковців до дослідження інтелекту тварин. Багато видів тварин виявились розумнішими, ніж це вважалось до цього часу. Так, скажімо, певні види птахів здатні пригадати минулі події та віднайти сховану їжу, слони пізнають своє відображення в дзеркалі, папугаї можуть лічити [Welt: 22.02.2008], собака впізнає хазяїна на фотографії, воронам властивий соціальний інтелект, що дозволяє їм вирішувати спільні проблеми:

«*Der Versuch sei der erste, der belege, dass Rabenvögel ebenso wie die Primaten soziale Intelligenz besitzen, um ein gemeinsames Problem zu lösen* [Welt: 28.03.2008]»;

«*Ihr Hund kann Sie auf einem Foto erkennen. ... Diese Sätze könnten die Grundlage sein für jene Sorte Tierromane, in denen es vermenschlichte Hunde gibt mit warmherzigen Gefühlsleben und Intelligenz* [Welt: 10.11.2008]».

Цікаво відзначити, що в окремих випадках (2 ВВ) контекст вказує на позаземний інтелект. Цей факт, на нашу думку, вказує на потребу людини в трансценденції [Welt: 28.12.2008]:

«*Wenn es im Universum außerirdische Intelligenz geben würde – in welchen Einheiten würden sie wohl Längen, Zeiten, Temperaturen oder Energien messen?* [Welt: 30.04.2008]».

Слід зазначити, що значення *Intellekt* у більшості контекстів виражає іменник *Intelligenz*. Лексема *Intellekt* є рідко вживаною, оскільки майже не використовується авторами публіцистичних текстів.

Згідно з аналізом лексикографічних джерел, ми виявили лише один семний комплекс іменника *Auffassungsgabe – Fähigkeit, Vermögen etwas zu verstehen, zu begreifen*. Щодо вираження виявленого семного комплексу у тексті, то на матеріалі німецьких газет зафіксовано лише сім випадків вживання. Це свідчить про периферійний статус сприйняття в структурі інтелекту.

Сучасні словники фіксують наступні семні комплекси для *Begabung*:

1. «*natürliche Anlage, angeborene Befähigung zu bestimmten Leistungen*»
2. «*Talent*»

Семний комплекс 1. «*natürliche Anlage, angeborene Befähigung zu bestimmten Leistungen*» один із найбільш розповсюджених у публіцистичних текстах. Використання цього семного комплексу авторами газетних статей налічує 120 ВВ із 152 випадків уживання іменника *Begabung*. Це зумовлено насамперед тим, що вчасне визначення природних здібностей дитини є визначальним при виборі майбутньої професії:

«*Peter Graf wurde früh auf die motorische **Begabung** seiner Tochter aufmerksam und begann, diese durch fortschreitend schwierigere Aufgaben zu fördern* [Welt: 22.01.2008]».

В результаті аналізу виявилось, що семантика семного комплексу 2. «*Talent*» збігається з першим, окрім випадків, які вказують на природні задатки в області мистецтва [Duden 1996, 1511]. В зазначеному контексті нараховано 28 BB:

«*Durch den spielerischen Umgang mit den Instrumenten sollen **musikalische** Begabungen früh gefördert werden* [Welt: 20.01.2008]»;

«*Unter der Schirmherrschaft von Kultursenatorin Prof. Dr. Karin von Welck konnten auch 2007 elf Stipendiaten zwischen 15 und 21 Jahren zehn Wochen lang einen **Kunstkurs** besuchen und unter Anleitung einer etablierten Künstlerin ihre bildnerische **Begabung** weiter entwickeln* [Welt: 07.02.2008]».

Аналіз матеріалу дослідження вказує на ще один семний комплекс, не зафіксований більшістю лексикографічних джерел «*Person, die eine bestimmte Begabung besitzt*» (4 BB):

«*Nicht entdeckte **Begabungen** zu finden und zu fördern, das wollen die Initiatoren erreichen* [Welt: 13.04.2008]».

Таким чином, викладений матеріал дає можливість зробити висновок, що з плином часу відбуваються зміни у семантичній структурі слів. Так, контекстуальна семантика іменників *Verstand, Geist, Vernunft, Intelligenz, Begabung* включає семні комплекси, ще не зафіксовані словниками. Натомість ми не виявили жодного прикладу семного комплексу «*Denkvermögen*» лексеми *Intellekt*. Крім цього, статистично незначущими виявились окремі комплекси сем іменників *Intellekt* – «*Fähigkeit, durch Denken Erkenntnisse zu erhalten*» (2 BB) та *Intelligenz* «*geistige Führungsschicht*» (3BB).

1. Арнольд И.В. Лексикология современного английского языка: Учеб. для ин-тов и фак. иностр. яз. – 3-е изд., перераб. и доп. – М.: Высш. шк., 1986. – 295 с. ил. – На англ. яз. 2. Кудрявцева Л.А. Моделирование динамики словарного состава. – К.: ИПЦ «Киевский ун-т», 2004. – 208 с. 3. Шмелев Д. Н. Современный русский язык. Лексика: Учебное пособие для студентов пед. ин-тов по специальности «Рус. яз. и литература». – М.: «Просвещение», 1977. – 335 с. 4. www.welt.de 5. Bünting K., Karatas R.: *Deutsches Wörterbuch* – Chur/Schweiz: Isis Verlag AG, 1996. – 1472 S. 6. Duden. *Deutsches Universalwörterbuch*. – Mannheim / Wien / Zürich: Dudenverlag, 1996. – 1816 S. 7. Lingen. *Neues deutsches Wörterbuch* – Köln: Lingen Verlag, 2003. – 1055 S. 8. 8. Wahrig G. *Wörterbuch der deutschen Gegenwartssprache*. – Güttersloh: Bertelsmann Lexikon Verlag GmbH, 1994. – 1824 S.

Філатова О. О., асп.,
Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка

НОМІНАЦІЇ ЖИТЛОВИХ БУДИНКІВ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ: ВІДОБРАЖЕННЯ АРХІТЕКТУРНИХ СТИЛІВ, ДИЗАЙНУ І ТЕХНОЛОГІЙ

В статті розглядаються основні механізми номінації житлових будинків – сучасних будівель, які характеризуються оригінальністю форм, матеріалів та призначень. Предметом дослідження виступають нові номінації житлових будинків в англійській мові.